

ANJA
SNELL-
MAN

*Kaikki
minun isäni*

WSOY

ANJA
SNELLMAN

Kaikki minun isäni

ROMAANI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

ANJA SNELLMAN JA WSOY 2021

ISBN 978-951-0-44244-9

PAINETTU EU:SSA

...TUNNUSTAN VELKANI myös sneppiautoille, myymälä-
varkauksille ja ville vallattomuudelle. Nuorukaismaiselle
uteliaisuudelle – mikä olikaan sen feminiini vastine?

Oidipuskompleksille.

Hamletin kysymykselle.

Miehuuskokeelle.

Kolmenkympin kriiseille.

Neljänkympin valloituksille.

Viidenkympin kellistyksille.

Kuudenkympin hengästykselle, kuusykkösen infark-
tiangstille.

Miehen kuolemalle, miehen sielulle ja sille ainoalle
uudestisyntymälle johon minä uskon.

Tervetuloa!

Ja isälle joka tietää kaiken. Ja isälle joka juo kaiken. Isä mei-
dän. Meidän isä. Tapahtukoon sinun tahtosi niin naisen
päällä kuin taivaissa.

Omistan stoorini fajalle, Dostojevskille, veljelleni Leolle, Moosekselle, Zorrolle, Reijo Seilorille, Stenka Eazinille, Che Quevaralle, Iholintujen Muovailijalle, Zeukselle, Pecos Billille, Pirkalle, Roope-Sedälle, Väinämöiselle, Osmalle, Don Juanille, tohtori Erikille, Matti Puuhaaralle, Ilari Mestarirunoilijalle, Tohtori Kildarelle, Urho Kaleva Kekkoselle, Mikael Paljasjalalle, Lasse Virenille, James Bondille, Janne Maalaispojalle, Vaeltavalle Juutalaiselle, Olaville, Oliver Wendelmanille, Sherlock Holmesille, Väinö Linnalle, R.D. Laingille, Leovid Pavlovitsille, Jimi Hendrixille, Moolokille, Leninille, Muukalaiselle, Freudille, Jumalalle, Karrille...

Sonja O. kävi täällä

KAURANEN, 1981

Niinpä sinun täytyy ymmärtää että juuri yksinäisyydessä, perimmiltään syvässä ja loputtomassa yksinäisyydessä, jokin kaiken aikaa tapahtuu, ja se mikä tapahtuu on järkkymätöntä ja armotonta ja minun täytyy seurata sitä minne tahansa se minut viekin. Täysin omalla vastuullani. Kirjailijan työ merkitsee elämistä maailmassa vailla rajoja, täysin rajattomassa ja kaikilla tasoilla.

Kaikki minun lapseni

KIHLMAN, 1980

Suomennos SAARITSA, 1980

Puhunko itseni pussiin?

Hyvä on, sittenpäähän puhun.

Minussa on tilaa, sisälleni mahtuu mitä tahansa.

Laulu itsestäni

WHITMAN, 1892

Suomennos JÄÄSKELÄINEN, 2007

TOUKOKUUN TALO I

P oliisin partioauto kurvaa sporakiskojen yli Piritorille ja laskuissaan tärisivät nistit hajaantuvat nopeasti metron liukuportaisiin. Vain joku kaupan oven vieressä kykkivä takkuinen pari ei huomaa lähestyvää autoa ja jatkaa kiivaasti urheilukassin sisällön penkomista. Kansataloa, jonka katolla olevan säätornin valoista katselit skidinä sääennusteita, ei ole enää. Sen kuoriin on rakennettu tyylikäs studiohotelli kuntosaleineen, elokuva- ja pelihuoneineen. Siellä vierailee kaarevapylyisiä somevaikututtajia, jotka uuttavat uutterasti maksettua matskua hotellin hulppeista interiööreistä. Talon alakerrassa on Hesarin tienoon vakideekujen diggaama Lidlin myymälä sekä kulmakunnan fyffehipsterien suosima Via Tribunal -pizzeria. Naapuritalossa Fida ja UFF kilpailevat kirppisasiakkaista, nyt kummankin ikkunassa on keltaisia vaatteita ja ilmapalloja, mallinukkien päässä ylioppilaslakkeja. On siis kevät. On siis Kallio. Hesarin Alko on vielä jonkun tunnin auki. Ensimmäiset pääskyset kirsкуvat kaariaan Teollisuuskadun sillan yllä. Päätät tehdä ylimääräisen lenkin.

Teurastamon alueesta on tullut huipputrendikäs kuten koko Vallilasta ja Hermannista, Konepajan tienoosta puhumattakaan. Asuntojen neliöhinnat ovat eteläisen Helsingin tasoa. Vanhan konepajan pihoilla jahtasitte korttelin kersajengin kanssa huudien lihavimpia rottia ja kiipeilitte savunhajuisissa junavaunuissa, etsitte aarteita ja joskus löysittekin vanhoja kolikoita – muutaman ruostuneen luodinkin löysitte. Sitä mielikuvituksen lentoa! Nyt on veturipihalla toinen toistaan berliinimäisempiä kahviloita ja klubeja, telliskivimäisiä pop up -kirpputoreja ja -ravintoloita. Siellä, Kissankita-nimisessä taloyhtiössä oli myös ystäväsi ja yhden isäsi Jan Bon Vivantin Helsingin asunto. Vilkaiset Janin talon ylintä kerrosta, terassiparveketta, jonka seinään Jan oli maalannut DROP OUT, POP UP, ja jatkat eteenpäin.

Ohitat Roskapankin ja heti perään Kelluntatankin; jokaiselle löytyy lapsuutesi kotikulmilta edelleenkin jotain lohtua. Sturenkadun mäessä SOK:lta tulvahtaa kahvin tumma iltapaaho. Palaat Hämeentielle. Eläinlääketieteellistä korkeakoulua ei sitäkään ole enää, sen tilalle on rakennettu uusia taloja, joissa on isoja ikkunoita ja asunonlevyisiä parvekkeita, joihin on ripustettu riippukeinuja, reheviä kukka-amppeleita ja valorimssuja.

Katsalet ohikiitäviä lapsuusaikojen maisemia ja ajat Hämeentietä eteenpäin. Hiukan ennen kuin pääset Arabian tehtaan piipun kohdalle, vasemmalle jää puutaloalue, jonne aiot kääntyä liikennevalojen vaihduttua. Laitat vilkun päälle ja naksuttelet kielelläsi kitalakea vilkun äänen tahtiin.

Mies nimeltä Ensio Kauranen viihtyi näillä kulmilla, täällä kun oli vielä 60-luvulla hevostalleja joiden tienoilla pussihousuiset mustalaispojat parveilivat, ja nuoret tytöt istuivat rivissä pitkällä puupenkeillä erivärisiä kampoja ristiin rastiin hiuksissaan. Vanhat naiset virkkasivat pihoilte tuoduissa korituoleissaan pyöreitä pitsiliinoja. Miejasie. Monien talojen hirret oli kuljetettu rajantakaisesta Karjalasta ja ympäröivät puutarhat olivat kannakselaisen reheviä omena- ja kirsikkapuineen, tuomineen ja syreeneineen; ei siis ihme että fajasi hengaili täällä. Sitä paitsi pihoilta myytiin kaikkina vuorokauden aikoina kaik männee mut mänköön -hengessä pimeitä pulloja, ikoneja, kristalliesineitä ja rubiinisormuksia. Oli aikoja jolloin Karjalanpriha Kauranen viihtyi huudeilla 24/7, viihtyi kaukana vakuutusyhtiön teak-kalustetuista konttorihuoneista paremmin kuin koskaan kehtasi myöntää.

Pari vuosikymmentä myöhemmin kun idyllisiin puutaloihin muuttivat suurten ikäluokkien taiteilijat ja toimittajat, alkoivat kannabiksen ja borssikeiton hajut luikerrella iltaisin pensasaitojen yli, viinipullot kilisivät ja samppanjapullojen korkit pokahtelivat viikonloppuisin. "Yhtenäistä kansaa ei voi voittaa!" raikasi ulospäin avautuvista ruutuakkunoista ja pitsiverannoilta. "Ole sinäkin kaaderi, ole kaaderi kanssamme."

Suuntaat auton kohti kapeaa, metsikköön päättyvää katua, ajat kadun puoliväliin ja pysäytät auton hetken mietittyäsi kermanvärisen talon eteen. "Siis vasen yks kaks, siis vasen yks kaks, missä paikkasi, tiedätkö sen?"

Moottori hyrrää. Siirrätkynärsauvat pelkääjän penkin päältä varovasti takaistuimelle, jossa on turvavöihin kiinnitettyä punasavinen suurehko amfora ja katsot samalla tietä taaksepäin. Perässäsi ei ole ajanut ketään. Ehkä kukaan muu ei ole tulossa sinne, minne sinä olet menossa. Mietit, olisiko se helpotus vai sittenkin noloa, pettymys. Ketään ei kiinnosta. Pikajuna Unholaan lähtee raiteelta yksi.

Talo näyttää kohtuullisen hiljattain maalatulta. Et muistanut, että siinä on mansardikatto. Avaat hitaasti auton etuikkunat ja tunnet imelän tuoksun. Katua reunustavien puiden ja pensaiden kukkatertut ovat avautuneet ja avautumassa. On lempiaikasi, mellan hägg och syren. Aika jolloin kaikki tuntui julistavan elämän ihanuutta, kaiken mahdollisuutta ja ikuista nuoruutta.

Mustarastaat viheltelevät läheisessä metsikössä, pientareilla voikukkien kirkas keltainen ja ojan pohjalla vahva kostean mullan tuoksu. Kuusiaita kermanvärisen talon ympärillä on kasvanut vähemmän kuin kuvittelit; paljonko kuusiaita kasvaa kymmenessä vuodessa, entä neljässäkymmenessä? Siitä on niin kauan kun annoit itsesi päätyä hämmäisiin jatkojenjatkobileisiin, tuohon samaan taloon jonka hirret on Terijoelta, Kuokkalan huudeilta tuotu. Sinulla oli yksi pitkä paksu letti oikealla puolen rinnan päällä, pirtaotsanauha, kaulassa merihevoskoru, valkoinen edestä kirjailtu puuvillapaita jossa matala pystykaulus, vaaleanruskea mokkaliivi jossa oli hapsuja, kauhtuneet farkut, imit posket lommolla pilveä ja kuuntelit kiihkeää keskustelua

jossa vilisi tiedostamista, sortoa, solidaarisuutta, taistelua ja punalippuja, maita joita ei kartoista enää löydy, ihmisiä joita ei enää elävien kirjoissa ole.

JALKAPEILI

Viikonloppuisin kiertelet usein kirppiksiä, kaikenkarvaisia myyjäisiä ja sesonkityhjennyksiä. Viimeksi ostit lapsuudenkotisi läheisen kenkäkaupan loppuunmyynnistä peilin. Samaisesta kenkäkaupasta sait 60-luvulla ensimmäiset pali-palisi, puupohjaiset sandaalit jotka takoivat kävellessä mukavasti kantapäähän, ja pari vuotta myöhemmin valkoiset kumikärkiset tennarit joiden kärkeen kirjoitit tussilla: vasempaan John ja oikeaan Paul.

Kun kuljet peilin ohi, näet jalkasi polviin saakka. Sinua on aina kiehtonut ihmisjalka, varpaat, päkiät, nilkat, pohkeet, polvilumpiot, sääret, lonkkaluut. Koivet, kintut, klabbit. Sijoitit peilin olohuoneeseen niin, että kuljet sen ohi monta kertaa päivässä. Jonain päivänä kuljet sen ohi kyynärsauvoillasi, harjoittelet, otat askelia oikea polvi koukussa, jalkaa roikottaen. Jonain toisena päivänä jäät seisomaan peilin eteen jaloissasi eriparikengät, korkokenkä toisessa ja lenkkari toisessa.

Murhaavan hurmaavaa, olisi Jan sanonut. Pitänyt paah-

tavan monologin eriparisuudesta, vastakohtien entiteeteistä, keskeneräisyydestä, jalkojen asentojen merkityksistä ja tietysti lopulta torsoista, Janin bravuureista, ehkä sillä kertaa Puskin-museon Dionysoksen torsosta tai Rodinin Cybelestä. Vaikka Janin kuolemasta on aikaa jo 438 päivää, hän on intensiivisesti läsnä ajatuksissasi, ehkä intensiivisemmin kuin olisit osannut, tai halunnut, kuvitella.

Peilipäivissä on eroja. Joskus katselet vain pitkiä varpaitasi, muistelet balettituntien jälkeistä veristä mössöä kun otit tossut pois, joskus ihmettelet vasemman jalan vaivaisenluuta joka kasvaa päkiästäsi kuin jokin mehitähti, joskus muistelet rakastajaa joka hamusi varpaasi suuhunsa yksi kerrallaan kuin olisi ahminut parsannappuja voisulassa. Joinain iltoina peiliin ilmestyy isän muotopuoli koipi ilman invaliditukea, hassu kalpea lihaketon käppänä, kuin joen pyörteissä lilluva kalju puunoksa.

Aloitetaan siis jalkapeilistä, ja tuoreista taivaansinisistä kyynärsauvoista. Sovitit niitä Terveystalon lääkintävahtimestarin luona ja katselit itseäsi sinulle osoitetusta kokovartalopeilistä. Peilailit pitkään, kenties pidempään kuin lääkintäväksin huoneessa vierailevat yleensä. Hymyilit tyytyväisen näköisenä. Vaksi katseli sinua pää kallellaan ja nosti silmälasinsa kaljulle päälaelleen. Kupolin ihossa oli maksaläiskiä ja ajattelit isäsi nuppia, miten se kampasi aamuisin hiussuortuvia niiden rusehtavien laikkujen yli otsalta taaksepäin, kunnes haituvaakaan ei enää ollut ojenttavaksi. Teki mielesi kertoa lääkintäväksille, että olet viimein solahtanut joukkoon, nyt olet vihdoinkin kunnolla

liittynyt perheeseen. Perheeseen, jonka isä Ensio astui talvisodan alkajaisiksi kranaattiin ja kaatuili myöhemmin kymmeniä ellei satoja kertoja kännissä Kallion kotikatuun asfalttiin. Perheeseen jonka äidillä Vieno Marialla oli kuluneet lonkat ja säärihaavoja ja joka ei viimeisinä vuosinaan poistunut kotoaan kun käveleminen teki niin kipeää. Perheeseen jonka Viipurissa viimeisten joukossa syntyneellä vanhimmalla lapsella oli muiden haasteiden ohella vaikea nivelreuma, jonka hoito laiminlyötiin, unohdettiin, lakaistiin maton alle niin kuin niin monet muutkin asiat perheessä. Velttoja jalkoja, verisiä jalkoja, tönkköjä jalkoja.

Sinä olit nyt sitten joogannut toisen polvesi kipeäksi. Ja tämänhän taitaa olla niin kutsuttu lootusvamman, hymähti ruskettunut ortopedi pritsin vierellä väännelehtyään jalkaasi eri suuntiin. Se siristeli silmiään mietteliään oloiselle keskikäiselle naiselle, jolla oli pään päällä pörröinen kastanjanruskea nuttura ja vähän harmaata ohimoissa.

Siis tosiaan, istutko useinkin risti-istunnassa, tai vastaavassa, ortopedi kysyi sinulta.

Sinä havahduit ajatuksistasi, katsoit häntä, noin nelikymppistä miestä pitkään ja nyökkäsit kämmenet vastakain rinnan päällä. Namaste.

Jep. Sama lopputulos, ehkä vähän erikoisempi reitti. Kipu mikä kipu.

Seuraavaksi hymyilevä ortopedi pohti, pistäisikö polveen kortisonia vai kukonhelttaututetta. Se paineli

polvilumpiosi ympäristöä auringon paahtamalla etusormellaan.

Kukonheltauute kuulosti veikeältä, mutta päätit kuitenkin valita sen tavallisen vaihtoehdon. Vaikka Facebook- ja Instagram-päivitys kukonheltauutteesta olisi voinut olla hauskempi. Ja synnyttää ajanmukaisen, ja siis täysin arvaamattoman keskustelun: onko kukonheltauute varmasti eettisesti tuotettu, oletko ajatellut kananpoikien kohtaloa, entä kananheltan kauneus, sen esteettinen anti, miksi et sano vapaista kanoista ja niiden merkityksellisyydestä mitään? Olsit kenties joutunut ratkiriemukkaan mutkallisiin intersektionaalisiin tai ainakin intresantteihin pohdintoihin, olisit yrittänyt puolustella itseäsi ja kukonhelttoja, eettistä tutkimusta, ortopedejä, olisit ahdistunut ja vittuuntunut, olisit jumittanut, menettänyt yöunesi viikoiksi kun olisit pelännyt somen syytösvyöryjä milloin eläinten hyväksikäytöstä, milloin kalliisiin yksityislääkäreihin turvautumisesta tai etuoikeudesta valita taivaansiniset kyynärsauvat eikä tavalliset terveyskeskuksen depressionharmat. Eikä enää ole Jania, jolle olisit voinut soittaa, hengästyneenä ryöpyttää kaiken, pikantisti hyperbolilla höystettynä, olisitte voineet nauraa yhdessä erityisherikälle ajallemme, hyvemmistölle, syyllistäjille, häpeyttäjille ja jokapaikan ankeuttajille.

Siis istutko useinkin risti-istunnassa? kysyt itseltäsi kotona joogapelisi edessä pää kallellaan. Kortisoni vaikutti nopeasti. Ruskeiden sormien painelu polvissasi tuntui vieläkin mukavalta. Joogapeili tarkoittaa suurta peiliä,

jonka edessä sinulla on äänimalja ja symbaaleja, suitsukkeita sekä pari meditoivaa pulleavatsaista pikku buddhaa, Nrityagramista tuomiasi tanssivia Shivoja ja kymmeniä silkinsileitä kiviä, osa niistä Janin tuliaisista Hydran rannoilta tai Kissamoksesta jossa se kävi sukeltellessa. Peilin edessä on myös pyöreä messinkitarjotin, jonka päällä kurvikas amfora, jonka sisältöön palataan tässä tarinassa myöhemmin.

Vedät nilkat syliisi ja katsot peiliin kysyvästi. Peilin takana on asunnon toinen ulko-ovi, ajattelet sitä päivittäin. Itse asiassa jokaisen peilin takana on ovi. Pitäisikö ottaa kortisoni-selfie? Ja kyllä, ortopedi oli ruskettunut, harteikas ja hyvännäköinen, mutta sen oikeassa etusormessa oleva teräksenharmaa Oura-sormus tökkäsi. Tunnet kymmeniä ihmisiä jotka työntävät nyркиn kurkkuun kun näkevät Oura-rinkulan livenä. Jan ei ehtinyt nähdä Ouran kukoistusta, yksi päivä päivältä kumuloituvista asioista joita se ei ehtinyt kokeilla, pohdit hetken olisiko se inhonnut vai rakastanut untaan ja ruumiintoimintojaan tarkkailevaa rengasta, saati tyyppiä joka luuli olevansa Sormuksen Herra, mutta olikin pian Sormuksen Orja. Miten paljon rakastitkaan Janin oikullisuutta, ristiriitaisuutta, välinpitämättömyyttäkin, sitä ettet koskaan oppinut sitä ulkoa. *Paholaisen pauloissa me tanssia sätkimme*, sisko, se nauroi kun näki yhä uudelleen yllättyneet ilmeesi. ”Pahan kukkia” sillä oli aina mukana, resuinen kirja, ranskaksi tietysti.

Jalkanen. Se olisi ollut oiva sukunimi tälle pienelle vaivaisperheelle. Jos perheen sukunimi olisi ollut Jalkanen, sinun lempinimesi olisi voinut olla Klabbi. Nyt olisit ylpeä siitä. Klabbin perhe. Tragikoominen musikaali. Kuulet Julie Andrews'n kirkkaankuulaan sopraanon: A niin kuin Alkoholi, B niin kuin Belsebuubi, C niin kuin Cella Fleming, D niin kuin Deeku, E niin kuin Elämänvalhe.

Klabbin perhe, jossa kaikilla on ollut jalkahaasteita, kipuja, vaivoja, perhe jossa kaikki ennen pitkää ontuivat omaan tahtiinsa.

Kas näin alkaa sinun tarinasi. Tässä tarinassa on onnettomia perheitä, alastomia naisia, monenlaisia isiä ja ismejä, seksiä, intohimoa, pakolaisia ja itkeviä miehiä, petoksia, valheita, superlatiiveja ja moraalittomuutta, paljon jalkoja ja lukuisia peilejä, muutama veitsi ja Hydran saareltä tuotu kreikkalainen viiniruukku, savinen amfora. Yhdessä peilinheijastuksessa ortopedinen jalkatuki ja punaiset tanssikengät vierekkäin. Ja laajemmin, kaikki tähänastisen elämäsi peilit, lapsuuden alituinen, pakonomaiseksi muuttuva heijastamistarve, peilaushulluus, näkymättömän lapsen kaipaus, läpinäkyväksi muuttuvan naisen melankolia, kerro kerro kuvastin, kerro kehojen maantiede, kerro kuvajaisten historia.

*Katheransuolainen isänkaipuu kutsui sinua,
moni mies ja aate sai hetken olla isäsi, ja sinä
hiukan aikaa sen isän tyttö.*

Kirjailija on kutsuttu nuorten yhdenvertaisuus-aktivistien lukupiiriin vieraaksi puutaloon, joka herättää muistoja yli 40 vuoden takaa – esikoisromaanin syntyajoilta, palavasta aatteesta ja ihmisistä, joita ei enää ole. Muistot hyppivät kauemmas menneisyyteen, Kallioon ja kotiin, jota hallitsee arvaamaton ja monin tavoin haavoittunut isä. Perheen kuopus Ama kirjoittaa päiväkirjaa ja etsii kiihkeästi isää kaikista miehistä, joihin tutustuu. Isäkandidaateista ristiriitaisin on lapsuudenystävä Jan, jonka tekoja Ama salailee ja peittelee, kuten Ensio-isän tekosia aikanaan.

ANJA SNELLMAN kirjoittaa hypnoottisen vangitsevasti sukupolvien ja sukupuolten välisistä valtasuhteista. Hän tulkitsee havahduttavalla tavalla kirjailijan tuntemuksia ajassamme, jossa jälleen kerran erilaiset aatteet ja ilmiöt pyrkivät kaventamaan ajattelun ja kirjoittamisen vapautta.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-44244-9